

Лекція

**ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ
ПЕДАГОГІЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

ПЛАН

- 1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки.
- 2. Завдання і структура педагогічної психології.
- 3. Проблеми педагогічної психології.
- 4. Міжпредметні зв'язки педагогічної психології з іншими науками.

Педагогічна психологія

- галузь психології, яка вивчає закономірності психічної діяльності людини у процесі розвитку і саморозвитку, виховання і самовиховання, навчання і самонавчання.
- *Об'єкт педагогічної психології: людина та її життєвий шлях.*

Предмет педагогічної психології

В.А.Крутецький	ПП «вивчає закономірності оволодіння ЗУН, досліджує індивідуальні відмінності в цих процесах ... закономірності формування в учнів... творчого активного мислення... зміни у психіці»
Л. І. Божович	ПП вивчає «закономірності розвитку людини в умовах навчання і виховання»
І.О.Зимня	Предметом ПП «є факти, механізми, закономірності оволодіння людиною соціо-культурним досвідом і викликаємі цим процесом засвоєння зміни на рівні інтелектуального і особистісного розвитку людини (дитини) як суб'єкта навчальної діяльності...»
В.В.Давидов	Вчений вважає ПП частиною вікової психології. Він аргументує це тим, що специфіка віку визначає характер прояву законів засвоєння в учня, тому викладання тієї чи іншої дисципліни повинно будуватися по-різному.

Завдання і структура педагогічної психології

Основні розділи педагогічної психології:

1. Психологія навчання

2. Психологія виховання

3. Психологія педагогічної діяльності
та особистості вчителя

Рис. 1.1.2. Розділи педагогічної психології

Завдання педагогічної психології

Стратегічні прикладні завдання педагогічної психології:

- 1) дослідження умов, які забезпечують оптимізацію навчально-виховного процесу, наприклад: з'ясування особливостей комп'ютеризації в системі навчально-виховного впливу;
- 2) створення методичної бази для контролю за процесом психічного розвитку дитини в процесі навчання і виховання;
- 3) організація оптимальних умов для дитячої діяльності та спілкування;
- 4) вивчення питань, які пов'язані з індивідуальними особливостями дітей;
- 5) вивчення закономірностей виховного процесу, обґрунтування методів виховного впливу.

Основні проблеми педагогічної психології

- 1. Проблема сенситивного періоду. Поки однозначного рішення цієї проблеми не існує.
- 2. Проблема зв'язку свідомо організованого впливу та природного психічного розвитку дитини, інакше кажучи, проблема зв'язку біологічного дозрівання й навчання з розвитком дитини (допомагає спеціально організоване навчання розвитку дитини чи заважає йому).
- 3. Проблема здійснення системного характеру розвитку дитини та комплексного педагогічного впливу: за яким законами повинен протікати педагогічний вплив і які його ключові моменти?

4. Проблема взаємозв'язку дозрівання й навчання дитини, її задатків і здібностей, генетичної та середовищної обумовленості, розвитку психологічних характеристик і поведінки дитини.

- 5. Проблема визначення психологічної готовності дитини до свідомого навчання й виховання, пошук валідних засобів діагностики.
- 6. Проблема педагогічної занедбаності: як відрізнити безнадійно відсталу в розвитку дитину від педагогічно запущеної; які дефекти в розвитку можна перебороти на визначеному етапі, а які - ні?
- 7. Проблема забезпечення індивідуалізації навчання: яким чином можна створити умови для індивідуального навчання (темпи, ритм засвоєння знань з орієнтуванням на індивідуальні особливості дитини).

4. Міжпредметні зв'язки педагогічної психології з іншими науками.

Завдання вікової психології

- Методологічні завдання
- Теоретико-пізнавальні завдання
- Практичні завдання

- **Розвиток** — кількісні та якісні зміни живої людської істоти, зміни необхідні, послідовні, пов'язані з певними етапами її життєвого шляху, і прогресивні, що характеризують її структурне та функціональне вдосконалення.
- Поняття "**формування**" застосовують насамперед для характеристики процесу розвитку індивіда під впливом зовнішніх соціальних факторів
- "**Дозрівання**" — це насамперед зміни індивіда чи окремих його функцій і процесів унаслідок дії внутрішніх вроджених факторів.
- Поняття "**становлення**" вказує на набуття нових ознак та форм у процесі розвитку.

Закономірності психічного розвитку

Розвиток людської психіки *неперервний* процес, в якому виявляються *якісні* зміни (поява одних і зникнення інших якостей, ознак, властивостей), зумовлені змінами *кількісними*

2. Психіка розвивається як дедалі складніша і структурно організованіша *динамічна система*, процес її розвитку йде від окремих елементів до цілого, від структурно нижчого до вищого

3. *Нерівномірність розвитку* - навіть за найсприятливіших зовнішніх умов різні психічні явища формуються з різною швидкістю.

4. *Інтеграція* - перехід від недостатньо систематизованого об'єднання фрагментарних психічних процесів і станів до чітко окреслених процесів, станів та якостей особистості, формування більшої цілісності та стійкості психіки.

5. Детермінованість – оскільки людина є біосоціальною істотою , її розвиток зумовлений багатьма чинниками.
6. Сензитивність – у певні вікові періоди виникають найсприятливіші умови для розвитку певних психічних властивостей.
7. Пластичність – забезпечує компенсацію, заміну дії однієї психічної функції іншою.
8. Включення індивіда в систему діяльності.
9. Наявність зовнішніх і внутрішніх суперечностей.
10. Постійний прогрес особистості.
11. Саморозвиток особистості.

Детермінанти психічного розвитку

Об'єктивні

- Макросоціальні умови
- Мікросоціальні умови
- Психосоматичні чинники

Суб'єктивні

- Активність дитини
- Особливості спонукальної (мотиваційної сфери)
- Особливості свідомості і самосвідомості

Умови психічного розвитку

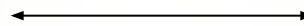
Зовнішні

**Природа і суспільство,
необхідні для існування
індивіда,
його життєдіяльності,
навчання і праці,
для реалізації
можливостей
розвитку**

Внутрішні

**Природа індивіда
(спадковість),
його потреби,
мотиви, інтереси,
уподобання**

єдність

Внутрішні суперечності – рушійні сили розвитку

У всіх вікових періодах спостерігаються розходження між новими, цілями, прагненнями особистості й досягнутим нею рівнем оволодіння засобами, необхідними для задоволення цих потреб.

На кожному етапі внутрішні суперечності набувають особливого характеру, змісту, форми виявлення та способів розв'язання

Внутрішні суперечності спонукають до активної діяльності, спрямованої на їх розв'язання

Показники психічного і особистісного розвитку

- Розвиток свідомості особистості
- Розвиток спрямованості особистості
- Розвиток психічної структури діяльності
- Розвиток суб'єктивності дитини
- Розвиток духовності
- Довільність у поведінці та в організації психічних процесів особистості

Лев Семенович Виготський

1896 - 1934

Основоположник культурно-історичної концепції розвитку людської психіки

Сформулював тезу про єдність навчання і розумового розвитку, про те, що добре організоване навчання спричиняє розвиток, що воно викликає до життя психічні процеси, які без цього не можуть виникнути і не виникають.

Висловив ідею про «зону найближчого розвитку»

Вікова періодизація психічного розвитку в дитячому віці

Віковий період	Ведуча діяльність	Спрямова-ність пізнавальної діяльності	Яка сфера психіки переважно розвивається	Новоутворення
Немовля (0 – 1 р.)	Безпосереднє емоційне спілкування	На пізнання відносин	Особистісна (потреби, мотиви)	Потреба в спілкуванні. Емоційні відносини
Раннє дитинство (1 – 3 р.)	Предметно-маніпуляційна діяльність	На пізнання предмета	Пізнавальні процеси	Мова і наочно-дійове мислення, самосвідомість
Дошкільний вік (3 – 6 р.)	Рольова гра	На пізнання відносин	Особистісна (потреби, мотиви)	Потреба в суспільно значимій діяльності
Молодший шкільний вік (6 – 11 р.)	Учіння	На пізнання основ наук	Інтелектуально-пізнавальна	Довільність. Внутрішній план дії. Самоконтроль. Рефлексія
Підлітковий вік (11 – 15 р.)	Діяльність спілкування в процесі навчання, організованої трудової діяльності	На пізнання системи відносин в різних ситуаціях	Особистісна (потреби, мотиви)	Прагнення до «дорослості», самооцінка, підпорядкування нормам колективу
Старший шкільний вік (15 - 17 р.)	Навчально-професійна	На пізнання професій	Пізнавальна	Світогляд, професійні інтереси